

A JÓ MINŐSÉGŰ TÖMEGTAKARMÁNY A GAZDASÁGOS
TERMELÉS ALAPJA: A GYEP RENESZÁNSZA IX.

Dr. Tasi Julianna
Szent István Egyetem,
Állattenyésztés-tudományi Intézet

AZ ÜSZÖK ÉS SZÁRAZONÁLLÓ TEHENEK LEGELŐJÉNEK FELKÉSZÍTÉSE AZ IDÉNYRE

LEGELTETÉSI MÓDSZEREK

A tél végén megfogyatkozik a réti széna készlet. Takarékoskodhatunk a szénával, ha legalább a növendék állatokat és a szárazonálló teheneket legeltetjük, amint az időjárás, a legelő állapota megengedi. Az állatok örülnek a napsütésnek és a szabadban való, szinte korlát nélküli mozgásnak, mely sokkal kedvezőbb, mintha csak az istállóhoz tartozó, trágyás, időnként nedves, sáros karámban tudnának álldogálni.

A legeltetési idény a hagyományos magyarországi csordalegelőkön Szent György napján kezdődött, mely április 24-én van. A közlegelőre csordában kijáró fejt magyar tarka és más szimentáli típusú tehenek legeltetési idénye valóban rövid volt, 160 nap körüli, esetleg szép, hosszú őszen 180 nap, hiszen a végét Szent Mihály napjához, szeptember 29-hez kötötték.

A mai Magyarország területén ez a fajta csordás legeltetés már szinte teljesen eltűnt, utoljára Jósvalfón láttam a 2000-es évek elején. Ha valahol van még ilyen, kérem, jelentkezzen, aki tud róla. Kárpátalján és Erdélyben viszont ma is létezik.

Az anyaország területén alkalmazott legeltetési idény a juh- és szarvasmarhatartásban egyaránt hosszabb a hagyományosnál, az északi országrészt kivéve korábbi

kihajtás és későbbi behajtás jellemzi, valamint nem a fejt teheneket legeltetjük, tehát nem csordáról, hanem gulyáról és nyájról beszélhetünk. 200-240 napos legeltetési idény valószínűleg meg, melyen belül 10-40 napos kisülési időszak miatti kiesés lehet. A tejelő állományok esetében mindössze a szárazonálló tehenek legeltetéséről beszélhetünk az intenzív tartástechnológia mellett. Kevésbé intenzív tartástechnológiánál lehetséges a hagyományos legeltetési rendszer tejelő állománynál is (4-6000 literes termelési szint és szakszerűen ápoltság, jó menedzsment).

A legeltetés módszere akkor tekinthető szakszerűnek és a legelő növényzetét is gondosan megóvónak, ha mind a növendék üszöket, mind a szárazonálló teheneket szakaszváltó rendszerben legeltetjük. Ehhez legalább 4 szakasz kialakítására van szükség és azokat rotációs rendszerben váltogatni kell. Ezzel a módszerrel lehet minimalizálni a legeltetési veszteséget, legjobban kihasználni a fűtermést és csökkenteni az állatok által a takarmány megkeresésére, a legelési munkára fordított energiát. Ez a legeltetési rendszer óvja meg legjobban a legelő növényzetét, mert biztosítja az újranövekedéshez szükséges legelésmentes időt, mely

szarvasmarhalegelőn átlagosan 30 nap az optimális növénymagasság figyelembevételével. Megóvják a gyepet a túlzott taposástól, ha egy szakaszt nem legeltetünk tovább 10 napnál. Lehetővé teszi a legelőn a gyomszabályozó kaszálás elvégzését, ami fontos az állatok által nem legelt növények magpergetésének megelőzése miatt. A szakasról való elhajtás után az egyéb ápolási munkák is elvégezhetők, mint a trágyalepények súrlatása, az esetleges műtrágyázás, hígrágyázás, öntözés. A rotációs legeltetés tudja biztosítani a legjobb fűminőséget is, hiszen a jól megválasztott szakaszméret esetén (a fűhozam és az állatlétszám összhangja) nem elvénült fűvet, hanem friss sarjút legelhet a jószág. Ez a legeltetési módszer tervezhető, a legelő állattartó-képessége megbecsülhető. Az évek tapasztalata alapján előre tervezhető, mennyi ideig nem lehet a kisülés miatt legeltetni, mikor és mennyi tömegtakarmány kiegészítésről kell gondoskodni előre. A legelőre és a legeltetési rendszerre való odafigyelés és ráfordítás megéri.

Tavaszi legelőszemle Szeghalmon, 2017. (Fotó: Halász András)

Lassan el is jön a kihajtás ideje, fel kell készíteni az állatokat is és a legelőt is az idényre. Az állattenyésztők és a telepi állatorvosok tisztában vannak az állategészségügyi előkészítő munkával, ezért tekintjük át azt, a legelőt hogyan készítjük elő az idény megkezdésére.

Az első feladat a tél végi legelőszemlén megállapítani a károkat. Kell-e talajgyegetést végezni a sok vakondtúrás, vagy a téli útviszonyok között terepjárával, traktorral a legelőn át közlekedő vadászok és mások miatt. Került-e szemét a legelőre a tél folyamán. A drótok, bálamadzagok, műanyag zacskók, zsákok veszélyesek, össze kell szedni azokat. A települések közelében elterülő legelőkön gyakran előfordul, hogy egyesek szemétkerésként nézik télen. Szükséges a legelőn található ásott kutak tisztítása is az idény megkezdése előtt. A bekerített legelőkön ellenőrizni kell a kerítések, karámok, kapuk állapotát. El kell végeztetni/végezni a szükséges javításokat, hogy az állatok

ne kóborolhassanak el. Eldöntendő, hogy szükséges-e fogasolni. Ha nagy a gyep bundája, akkor azt ki kell fésülni a gyorsabb sarjadás érdekében. A gyepnemez lazítására, levegőztetésére gyepszellőztető hengert kell használni, a fogas munkája erre a célra nem alkalmas.

Az idény megkezdése előtt közvetlenül újra szemlézni kell. Akkor már látható, vannak-e veszélyes növények, milyen borítással vannak jelen a mérgező és szúrós fajok. A talajfedettség 5%-ig elviselhetjük ezeket a növényeket, afölött gondoskodni kell a visszaszorításukról, ill. további terjedésük megelőzéséről. Ebben sokat segít a rotációs legeltetési módszer, a gyomszabályozó kaszálások elvégzése a gyomok virágzásakor, valamint a szakszerű tápanyag-gazdálkodás és lehetőség szerint az időszakos vízvisszatartás, előntés. A kikopárosodott legelőrészeket felületessel javíthatjuk, bár annak sikere főleg ősszel várható.

A kihajtás előtti legelőszemlén lehet és kell elvégezni a termésbecslést. Ennek alapján határozható meg a legelő állattartó-képessége, a terhelés. A termésbecslés a legelőn egyszerű módszerekkel elvégezhető. Kis fizikai munkával négyzetméteres mintaterületeket nyírhatunk le, a tömeget megmérjük és a területre vetítjük. Bármilyen eszköz, még a fűgyűjtős benzines fűnyíró is bevethető, de a kézi kasza, sarló is jó. Fizikai munka nélküli módszer is van, a borítási százalékot kell megbecsülni és az átlagos növényzet-magasságot cm-ben. Ha döntően füves a gyepünk, akkor 1 hektáron 1 cm-es metszet 100%-os borítottság mellett 400 kg-ot nyom. Szarvasmarhalegelőn az 5 cm feletti magasságot szorozzuk be a megállapított borítási százalékkal és a 400 kg/ha-os tömegállandóval. Osszuk el százzal, hiszen a borítás százalékos adat. Ekkor megkapjuk kilogrammban, mennyi fűtermés van az adott állapotban, időben a legelőn, ill. a szakaszon hektáronként. Ez finomítható úgy is, hogy ebből mennyi az állatok által legelhető, takarmányértékkel bíró hozam. Ha az értékes fűvek és pillangósok borítottságát és magasságát vesszük alapul, akkor azok terméstömege becsülhető meg. A kettő aránya megmutatja, mennyire gyomos a gyep, mennyi a hasznosítható termés alapján becsülhető állattartó-képesség. 20%-ot meg nem haladó borítás esetén hasznosnak tekinthetjük a nem mérgező és nem szúrós kétszikűeket is, melyek főleg a gyógynövények közül kerülnek ki és az állatok 20-30%-os arányban legelnek ilyen növényeket. Ezzel az egyszerű módszerrel növedékenként és éves szinten is becsülhető a legelő hozama, a növedékek megoszlása, melynek ismeretében tervezhető a legeltetés. A legeltetési idény megkezdésekor gondoskodjunk széna-, vagy szalmabálák kihelyezéséről, hogy a nagy nedvességtartalom miatt kialakuló hasmenést megelőzhessük.